

Th. C. Oudemans

Verscheidende auteurs hebben in diverse jaargangen van het orgaan van de Koninklijke Nederlandse Bosbouw Vereniging gewezen op de nuttige functie die de humus in onze bossen vervult, doch tevens op het "onzinnige" om die humus af te voeren of te verkopen. C. P. van Goor schreef in 1952 in dat tijdschrift een zeer lezenswaardig artikel betreffende de bedreiging van strooiselroof. De laatste zin van zijn artikel luidt:

"Het strooisel van onze bossen is de vruchtbaarheid van onze grond, in welke toestand dit strooisel ook verkeert. De winning van strooisel kan en zal daarom nooit worden toegestaan".

In 1957 verschenen er twee artikelen van de heer C. J. G. M. Smeets, waarin hij pleitte voor een wettelijke regeling waarbij strooiselroof verboden zou worden. Nu leven we in 1975 en nog steeds is er (behalve in plaatselijke gevallen) geen enkel wettelijk verbod om strooiselroof te verbieden of tegen te gaan.

Het komt mij wenselijk voor om op het onderwerp "strooiselroof" nog eens met klem de aandacht te vestigen. Zo werd (naar mij werd medegedeeld) op 10 november 1972, op instigatie van de Burgemeester van Doorn, procesverbaal opgemaakt tegen de heren v. d. Kr. en wel omdat zij dennenstrooisel hadden verkocht. De koper was bezig de strooisellaag weg te steken om te vervoeren: Een procesverbaal werd opgemaakt op grond van de "ontgrondingswet".

Ten aanzien van de feiten: In Trouw 9-2-1973 kwam het volgende artikel voor dat ik hier zal overnemen. "Tegen v. d. Kr. die in de Doornse bossen een aantal hectaren bos in beheer heeft en die een deel van de humuslaag had weggeharkt, had de Utrechtse officier van justitie mr. A. M. Fransen een proefproces aangespannen om de rechter een uitspraak te ontlokken. Tegen v. d. K. was de symbolische boete van elf gulden geëist. De kantonrechter liet zich niet uit over de vraag of humus nu wel of geen grond is, maar constateerde dat in de ontgrondingswet onder ontgronding alleen wordt verstaan het onttrekken van specie aan de bodem. Er wordt bij ontgronding alleen gesproken over zand, grint, klei en delfstoffen. De strekking van het vonnis is dan ook dat het niet de bedoeling van de wetgever kan zijn geweest om ook het afgraven van humus als ontgronding te be-

schouwen. Mr. Fransen v.n. zei dat hij van het vonnis in beroep zal gaan. "Gezien de milieubelangen die er op het spel staan is het bijzonder nuttig als er van rechtswege een verbod komt op het afgraven van humus, ook wel strooiselroof genoemd", aldus mr. Fransen. "En mocht er al geen gerechtelijk verbod uitkomen dan nog is het van belang dat er in de wet wordt opgesomd wat nu wel en wat niet onder ontgronding valt", zei de officier. Hij wees erop dat in de wet, die in september 1971 van kracht werd, niet precies omschreven staat in welke verschijningsvorm ontgronding zich precies kan voordoen. De minister deed dat expres niet omdat anders wellicht niet in de wet opgesomde verschijningsvormen buiten de wet zouden kunnen vallen. In deze kwestie wordt het openbaar ministerie nu in feite geconfronteerd met de keerzijde van deze redenatie van de bewindsman.

Het is volgens mr. Fransen hoognodig dat de humuskwestie landelijk wordt geregeld. Tot nu toe kan tegen strooiselroof alleen op lokaal niveau worden opgetreden. Via een bij een gemeentelijk bestemmingsplan behorend voorbereidingsbesluit kan strooiselroof worden verboden. Op overtreding van dit verbod kunnen forse sancties staan. Maar het bezwaarlijke van de huidige situatie is volgens mr. Fransen dat voorbereidingsbesluiten maar voor één jaar geldig zijn en bovendien alleen plaatselijk. En dat geldt dan uiteraard ook voor een op grond van een dergelijk voorbereidingsbesluit uitgevaardigd verbod. Het verschijnsel van strooiselroof, de humus is bijvoorbeeld bij azaleakwekerijen bijzonder in trek, neemt hand over hand toe. Vooral België is een belangrijk afzetgebied. Brabant en Limburg zijn al min of meer "humusloos".

Bij de behandeling van de zaak betoogden getuigdeskundigen dat stelselmatig afgraven van de humuslaag op den duur kan leiden tot een belangrijke verarming van de vegetatie. De humuslaag levert belangrijke mineralen en haalt men de humus weg dan kunnen er saale monocultures ontstaan of kwijnt het bos op den duur eenvoudig weg".

Ik heb die zitting van het kantongerecht niet meegeemaakt. Uit het vonnis blijkt dat de kantonrechter zijn vrijspraak vestigt op zijn mening dat het afgraven van humus niet als ontgronding is te beschouwen.

Dus vrijspraak voor de "verdachte". Hoger beroep werd tegen het bovengenoemde vonnis aangetekend door de officier van justitie. (Uitdrukkelijk verklaart de officier nogmaals dat het hier een proefproces betreft). De raadsman in deze strafzaak tegen de heer v.d. Kr., mr. H. C. A. van Benthem te Utrecht vroeg mij in augustus 1973, of ik bereid zou willen zijn om als getuige-deskundige à décharge op te treden. Ik heb de uitnodiging aanvaard, op 11 september 1973 diende nu de zaak voor de Arrondissements-rechtbank te Utrecht. Ik werd door de President van die Rechtbank in de gelegenheid gesteld mijn mening in deze zaak te uiten. Ik deed zulks door acht verklaringen af te leggen, beginnende met de eindconclusie (ik heb zulks altijd gedaan in een periode van 34 jaar, dat ik deskundige in onteigeningszaken bij de Arrondissementsrechtbank te Amsterdam was).

Conclusie I: (tevens eindconclusie)

Strooiselroof uit een bos is géén ontgronding en dus niet strafbaar volgens welk artikel ook van die wet.

Conclusie II:

Men dient de historie van de Ontgrondingswet en de noodzaak om tot die wet te geraken na te gaan en te bestuderen om te beoordelen of het wegnemen van een strooisellaag uit een bos verboden is volgens een of ander artikel van die wet: men kan dit in geen enkel artikel vinden.

Conclusie III:

Voor mij is het onbegrijpelijk dat een burgemeester tegen het wegnemen van een strooisellaag uit een bos, op grond van het ontbreken van een vergunning hiertoe door Gedeputeerde Staten verleend, procesverbaal laat opmaken. Is het die burgemeester wel bekend dat het onderwerp strooiselroof al meer dan 20 jaar een punt van bespreking, kritiek en bestudering in de wetenschappelijke kring van beroepsbosbouwers is? Welk motief schuilt er achter het plan: "er moet nu maar eens een eind komen aan die strooiselroof en laten wij dat maar eens doen op grond van een of ander artikel uit de "Ontgrondingswet". M.i. is het idee om dat weghalen van de strooisellaag in een bos strafbaar te stellen niet anders te beschouwen dan als een wensdroom.

Conclusie IV:

Wij, wetenschappelijk gevormde bosbouwers, weten maar al te goed dat het wegnemen van de strooisellaag uit een bos nadelig en zelfs veelal funest is voor de groei van de op die grond staande opstand.

Conclusie V:

Als een der leden van de destijds door minister Mansholt ingestelde commissie om voorstellen te doen voor de totstandkoming van een nieuwe Boswet (meer dan vijftig vergaderingen zijn daartoe nodig geweest en wel onder de voortreffelijke leiding van wijlen jhr. mr. Van Asch van Wijck, procureur-generaal van de Hoge Raad) heb ik het voorstel gedaan

om een artikel in die Boswet op te nemen, waarbij het weghalen, verwijderen of verkopen van de strooisellaag uit een bos verboden zou worden en dus strafbaar. Dit is tot mijn spijt niet gebeurd. M.i. behoort nl. het bovenstaande (dus verbod op strooiselroof) in de Boswet thuis.

Conclusie VI:

Het strooiselpakket (dennennaalden, zowel vers als half of geheel verteerd tot humus) is van grote waarde voor plantenkwekers en wel speciaal voor azaleakwekers. Na het gebruik van het strooisel voor de teelt van jong plantsoen van azaleaplanten wordt, na één of twee jaar, veelal het strooisel teruggebracht in het bos. Strooisel in welke hoedanigheid ook en strooisel van welke soort ook is in geen geval grond.

Conclusie VII:

Mos en strooisel wordt door handelaren in bosprodukten met de greep en soms met een hark in het bos op rillen of hopen gezet. Nooit wordt daarbij een schop gebruikt. Men laat meestal een laag ter dikte van plm. 5 cm strooisel ongemoeid op de grond liggen: dit speciaal om geen (zand) grond in het strooisel te krijgen. Het zou slechts de kwaliteit van het strooisel verminderen.

Eindconclusie VIII:

Strooiselroof is géén ontgronding (zie onder I). De officier van justitie hield hierna een betoog van ruim een uur, waarin hij uitdrukkelijk stelde dat strooiselwinning strafbaar was volgens de Ontgrondingswet. Ik betoogde daarna kort en krachtig: "Ik ben dit niet met u eens".

Een zeer zorgvuldig vonnis werd geformuleerd (mij toegezonden door mr. Van Benthem v.n.) waarvan de conclusie luidde: "verklaart verdachte niet strafbaar . . . ontslaat de verdachte van alle rechtsvervolgting te diër zake. Gewezen 25 september 1973".

De officier van justitie van de Arrondissementsrechtbank te Utrecht v.n. ging als vanzelfsprekend van dit vonnis in cassatie bij de Hoge Raad te 's-Gravenhage (nog steeds beschouwde hij dit proces als "proefproces"). Op 1 november 1974 schreef mr. Van Benthem v.n. mij een brief met de volgende inhoud:

"Zeer geachte heer Oudemans,

In antwoord op uw schrijven van 29 oktober j.l. bericht ik u dat de zaak "strooiselroof of strooiselwinning" inderdaad behandeld is voor de Hoge Raad der Nederlanden.

Helaas is er wat meningsverschil ontstaan tussen de heren Van der Krol en de Vereniging van Beseigenaren over de vraag wie de kosten van de behandeling in cassatie zou moeten dragen; de heren Van der Krol hebben de bijdrage die die vereniging na veel vijven en zessen tenslotte aan hun kosten wilde bijdragen, te minimaal geacht, in aanmerking genomen, dat zij de spits moesten afbijten voor alle gezamenlijke beseigenaren. Zij hebben derhalve verstek laten gaan voor de Hoge Raad der Nederlanden en deze heeft het vonnis van de Utrechtse Rechtbank gecasseerd voor wat betreft de straffeloosheid van de dader en dus voor wat betreft het ontslag van rechtsvervolgning.

Vervolgens heeft de Hoge Raad de zaak verwezen naar het Gerechtshof te Amsterdam, alwaar natuurlijk de gehele kwestie al of niet ontgronding opnieuw aan de orde gesteld zal worden. Het lijkt erop, dat de Hoge Raad toch wel opzag tegen de beslissing, dat strooiselwinning/roof als ontgronding kan worden beschouwd.

Het Amsterdamse Gerechtshof is geheel overbelast en daar heeft derhalve nog geen behandeling plaatsgevonden, welke behandeling misschien ook weer tot een appel in cassatie leidt, tenminste wanneer de heren Van der Krol in Amsterdam dan nog eens zouden optreden, hetgeen ik waag te betwijfelen, want ook daarvoor zal wel gelden, dat zij menen dat de gezamenlijke beseigenaren die verdediging maar moeten betalen en dat zij alleen daartoe niet bereid zijn, terwijl de gezamenlijke beseigenaren ook nogal stevig op de portemonnee zitten.

Daardoor zou de gehele behandeling, die zo minitueus in Utrecht heeft plaatsgevonden en niet zonder succes, wel eens een minder bevredigend verloop kunnen krijgen en met name op zeer eenzijdig voorgedragen argumenten uiteindelijk een onherroepelijke beslissing tot stand kunnen komen.

Dat is erg spijtig, doch ik gevoel er toch niets voor om de onwil van de heren Van der Krol om de kosten te dragen en de onwil van de gezamenlijke beseigenaren om in die kosten behoorlijk bij te dragen te laten ontaarden in een dan maar alle kosten voor mijn eigen rekening nemen. Daarvoor is deze zaak te arbeidsintensief en te tijdrovend.

De mij destijds door u beschikbaar gestelde boeken retourneer ik u hierbij nogmaals dankzeggend voor uw bereidwilligheid die te mijner beschikking te stellen en voor uw bereidwilligheid als getuige-deskundige te willen optreden in prima te Utrecht.

De boeken had ik u nog niet teruggezonden, omdat ik nog steeds verwacht (en misschien zal dat ook nog wel het geval zijn in welk geval ik u nog kom vragen mij de boeken nog weer eens te lenen) dat de heren Van der Krol — gezien het ook voor hen niet geringe belang — mij mogelijk toch weer zullen verzoeken om voor het Hof te Amsterdam maar weer wél voor hen op te treden.

Met vriendelijke groeten en de meeste hoogachting,
Mr. H. C. A. van Benthem."

Op 2 september 1973 had ik de heer drs. Den Hartog (Bosschap) reeds van de gehele gang van zaken op de hoogte gesteld en deed dat nogmaals (na het gerechtelijk vonnis) op 29 januari 1975. Die brief van mij werd op 25 februari 1975 beantwoord. Deze is belangrijk genoeg om hier in zijn geheel opgenomen te worden.

Bericht op schrijven 29 januari 1975.

Dagtekening 25 februari 1975.

"Zeer geachte heer Oudemans,

Naar aanleiding van uw bovenaangehaald schrijven kan ik u mededelen, dat het overleg tussen het Bosschap en het Ministerie van Landbouw en Visserij over het vraagstuk van de strooiselwinning door ziekte van één der gespreksdeelnemers enige tijd heeft stilgelegen. Gelukkig heeft betrokkene zijn werkzaamheden hervat, zodat het overleg weer op gang is gekomen.

Ik verwacht dat dit overleg op korte termijn zal worden afgesloten. Naar het zich laat aanzien zal het overleg uit-

monden in de conclusie dat strooiselwinning geregeld moet worden in een andere wet dan de Ontgrondingswet; gedacht wordt aan de Boswet.

Met zekerheid valt daaromtrent op dit moment evenwel nog niets te zeggen.

Bijgaand gelieve u de brief van de heer Van Benthem d.d. 1-11-74 weer aan te treffen.

Inmiddels verblijf ik met vriendelijke groeten, hoogachtend,
(Drs. G. J. den Hartog)"

Is het nu toch niet wonderlijk hetgeen in bovenstaande brief van drs. Den Hartog te lezen staat nl. dat strooiselroof in een andere wet dan de "Ontgrondingswet" geregeld zal moeten worden en dat in deze gedacht wordt aan de Boswet. Hè, hè, eindelijk! Dat strooiselroof verboden dient te worden bij de "Boswet" heb ik (zie hierboven) al tijdens een van 55 vergaderingen (in de vijftiger jaren) die nodig bleken te zijn om tot de tekst van een nieuwe Boswet te geraken, geopperd! Dat "met zekerheid daaromtrent op dit moment evenwel nog niets valt te zeggen" (zie op één na de laatste alinea van de brief van 25 februari 1975) vervult mij met wrevel en verdriet, is het nu onwil, luiheid of besluiteloosheid dat op wettelijke grondslag de "Strooiselroof" nog niet verboden is?

De winning en verkoop van de strooisellaag gaat intussen onvertraagd door.

Literatuur

Tijdschrift van de Koninklijke Nederlandse Bosbouw Vereniging (Nederlands Bosbouw Tijdschrift):

Beyerinck, W. De humus onzer bosschen en heiden. 15 (12), 1942 (561-576).

Beyerinck, W. Bladverteringsproeven. 21 (2), 1949 (44-48); 22(1), 1950 (5-11).

Goor, C. P. van. Bodem en vegetatie. 22 (2), 1950 (33-43).

Goor, C. P. van. Strooiselroof bedreigt opnieuw onze bossen. 24 (9), 1952 (238-241).

Goor, C. P. van. Degradatie en regeneratie. 24 (11), 1952 (307-309).

Hudig, J. De boschgrond. 17 (6), 1944 (189-197).

Noordam, D., en S. H. van der Vaart-Vlieger. Een onderzoek naar de samenstelling en beteekenis van de fauna van elkenstrooisel. 16 (12), 1943 (470-492).

Smeets, J. G. P. M. Strooiselroof dient bij een wettelijke regeling te worden verboden. 29 (10), 1957 (243-249).

Smeets, J. G. P. M. Wettelijke regelingen in enige Europese landen betreffende strooiselwinning. 29 (11), 1957 (271-273).

Stoffel, B. Bosch en boschgrondbescherming. 12 (7), 1939 (286-287).